

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

**ФАКУЛЬТЕТ № 2
(ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРАВА ТА
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)**

**КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИЦИПЛІН ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Галузь знань 26 «Цивільна безпека»
Спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма Правоохоронна діяльність
Шифр за ОПП: ОК 8

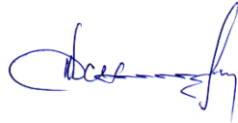
Мова навчання: українська

Кривий Ріг – 2024 рік

Розробник:
Тетяна ДАЦЮК,
доцент кафедри
державно-правових дисциплін, к.і.н., доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри
від 30.08.2024
протокол № 1

Завідувач кафедри

Руслан МИХАЙЛОВ

Робочу програму погоджено з керівником проєктної (робочої) групи
ОПП «Правоохоронна діяльність»

Гарант ОПП

Тимур ЛОСКУТОВ

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	1-й,	1-й
Семестр:	1-й	1-й
Кількість кредитів ЄКТС / годин	4/120	4/120
Модулів:	1	
Змістових модулів:	2	
Лекції:	22 години	4 години
Семінарські:	22 години	6 годин
Практичні:	-	-
Самостійна робота:	76 годин	110
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено	
Підсумковий семестровий контроль:	екзамен	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:2	1:10

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета: підготовка висококваліфікованих фахівців та фахівчинь правоохоронної діяльності для формування знань про сутність, зміст і форми держави та права й основних умінь щодо використання категоріального апарату юридичної науки в професійній діяльності.

Завдання: вивчення основних прийомів та способів дослідження держави та права, а також пов'язаних з ними явищ; засвоєння основних понять та категорій зазначеного курсу; вивчення історичних етапів становлення та розвитку держави та права; вивчення підходів до сутності держави та права; вивчення структурних елементів норми права, системи права та системи законодавства; вивчення стадій основних державно-правових процесів (правоутворення, нормотворчість, тлумачення права та

реалізація права); формування правової свідомості, правової культури та правового світогляду курсантів та студентів; формування навичок аналізу впливу правової свідомості та правової культури на розвиток права в державі; вивчення структури та загальних закономірностей функціонування правової системи держави.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити: вихідна

Постреквізити навчальної дисципліни: «Судові та правоохоронні органи України», «Історія держави і права», «Поліцейська деонтологія», «Конституційне право».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання дисципліни	Програмні результати навчання	
	ПРН 3, ПРН10, ПРН 11	
Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.		+
Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.		+
Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи		+

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (денна форма здобуття освіти)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	разом	у тому числі		
		лек.	сем.	сам. р.
МОДУЛЬ 1				
Змістовий модуль 1. Теорія держави				
Тема 1. Предмет і метод теорії держави і права.	8	2	2	4
Тема 2. Походження держави. Загальне вчення про державу	6	2	2	2
Тема 3. Форма держави	6	2	2	2
Тема 4. Механізм держави і державний апарат. Функції держави	10	2	2	6

Тема 5. Правова держава та громадянське суспільство. Права, свободи й обов'язки людини та громадянина. Теорія демократії	6	2	2	4
Разом за змістовим модулем 1	36	10	10	18
МОДУЛЬ 2				
Змістовий модуль 2. Теорія права				
Тема 6. Походження права. Загальне вчення про право, принципи в праві. Право в системі соціальних норм	13	2	2	9
Тема 7. Норми права	13	2	2	9
Тема 8. Система права та система законодавства	13	2	2	9
Тема 9. Правові відносини. Правове регулювання суспільних відносин	13	2	2	9
Тема 10. Форми права. Правоутворення	13	2	2	9
Тема 11. Правозастосування. Тлумачення норм права	11	2	2	5
Разом за змістовим модулем 2	74	12	12	50
Усього годин	120	22	22	76

** Модульні контролі проводяться лише на денній формі навчання

(заочна форма здобуття освіти)

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ

Тема 1. Предмет і метод теорії держави і права. Теорія держави і права як наука. Основні ознаки теорії держави і права. Функції теорії держави і права: онтологічна, евристична, прогностична, методологічна, ідеологічна, політична, науково-прикладна. Метод теорії держави і права. Методологія як система теоретичних принципів, логічних прийомів та конкретних засобів дослідження. Загальні методи: сходження від простого до складного, від абстрактного до конкретного; єдності логічного та історичного; системно-структурний. Конкретні методи: формально-догматичний; соціологічний; статистичний; конкретно-історичний; порівняльно-правовий. Теорія держави і права в системі суспільних та в системі юридичних наук.

Тема 2. Походження держави. Загальне вчення про державу. Основні теорії походження держави: патріархальна, теологічна, договірна, органічна, теорія насильства, матеріалістична (класова). Загальні

закономірності виникнення держави. Ознаки держави, що відрізняють її від соціальної (публічної) влади первіснообщинного ладу. Особливості виникнення держав у різних народів світу (європейський та азіатський шляхи виникнення). Поняття держави: різноманітність поглядів. Ознаки держави. Сутність держави. Соціальне призначення держави.

Тема 3. Форма держави. Поняття та загальна характеристика елементів форми держави. Форма державного правління. Монархічна форма правління та її види: абсолютна та обмежена. Республіканська форма правління та її види: президентська, парламентська та змішана. Форма державного устрою. Унітарна держава та її види: централізована та децентралізована. Федеративна форма державного устрою. Конфедерація, імперія, союз та співдружність як специфічні форми територіального устрою. Державний (політичний) режим: демократичний та антидемократичний.

Тема 4. Механізм держави і державний апарат. Функції держави. Механізм держави. Апарат держави. Орган держави. Інститут держави. Принципи організації та діяльності державного апарату. Види органів держави. Поділ влади як принцип організації роботи державного апарату. Загальна характеристика трьох гілок влади: законодавчої, виконавчої, судової. Система «стримувань і противаг» органів законодавчої, виконавчої і судової влади. Професійна і державна служба. Державний службовець і працівник приватного сектора. Посадова особа. Функції держави: внутрішні та зовнішні, основні та неосновні, постійні та тимчасові.

Тема 5. Правова держава та громадянське суспільство. Права, свободи й обов'язки людини та громадянина. Теорії демократії. Становлення ідей правової держави. Основні ознаки правової держави. Конституційне закріплення принципів правової держави. Тенденції розвитку правової держави в Україні. Поняття, зміст і структура громадянського суспільства. Основні права людини і громадянина. Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Система основних прав і свобод людини і громадянина. Система обов'язків людини і громадянина. Соціально-правовий механізм забезпечення (реалізації, охорони та захисту) прав людини. Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні прав і свобод людини. Основні теорії демократії (пролетарська, плюралістична, елітарна, партисипаторна, корпоративна, комп'ютерна).

Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ПРАВА

Тема 6. Походження права. Загальне вчення про право, принципи в праві. Право в системі соціальних норм. Термін «право». Походження права. Заборона, дозволяння, позитивне зобов'язування первісного

суспільства. Основні юридичні джерела формування права у різних народів світу. Поняття і ознаки права. Сутність права: цілісно-нормативний та регулятивний аспекти. Принципи права. Загальносоціальні принципи права: економічні, соціальні, політичні, ідеологічні, морально-духовні. Спеціально-соціальні (юридичні) принципи права: загальні, галузеві, міжгалузеві. Функції права. Цінність права.

Тема 7. Норми права. Поняття та ознаки норми права. Структура норми права. Поняття та види гіпотези. Поняття та види диспозиції. Поняття та види санкції. Норма права та стаття нормативного акту: взаємодія. Класифікація норм: за суб'єктами правотворчості; залежно від способу об'єктивації; за юридичною силою; за предметом правового регулювання; за функціями у механізмі правового регулювання; за функціями; за способом правового регулювання; за характером; за ступенем визначеності; за методом правового регулювання; за сферою дії. Характеристика колізійних норм.

Тема 8. Система права та система законодавства. Поняття та загальна характеристика системи права. Поняття та ознаки норм права, інститутів права, підгалузей та галузей права. Поняття і риси предмета та метода правового регулювання. Загальна характеристика основних галузей права України. Поняття та загальна характеристика системи законодавства, її співвідношення із системою права.

Тема 9. Правові відносини. Правове регулювання суспільних відносин. Поняття правовідносин як особливого виду суспільних відносин. Зміст правовідносин. Структура правовідносин. Класифікація правовідносин. Поняття суб'єкти права. Поняття, особливості та предмет правового регулювання. Засоби, способи і типи правового регулювання. Поняття та основні елементи механізму правового регулювання. Ефективність правового регулювання.

Тема 10. Форми права. Правоутворення. Поняття джерел (форм) права. Види джерел (форм) права: нормативно-правовий акт, правовий прецедент, нормативно-правовий договір, правовий звичай, правова доктрина, релігійно-правова норма, міжнародно-правовий акт. Поняття та види нормативно-правових актів. Поняття і ознаки закону. Дія нормативно-правового акту в часі. Дія нормативно-правового акта в просторі і за колом осіб. Поняття підзаконного нормативно-правового акта. Поняття та основні риси правоутворення. Рівні правоутворення.

Тема 11. Правозастосування. Тлумачення норм права. Форми реалізації права. Поняття і ознаки правозастосування. Основні стадії застосування норм права. Поняття і ознаки акта застосування норм права. Види актів застосування норм права. Прогалини в праві і способи їх усунення. Поняття і значення тлумачення норм права. Способи (методи) тлумачення

норм права. Види тлумачення норм права за суб'єктами. Види тлумачення норм права за обсягом їх змісту. Акт тлумачення норм права.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

Форма навчання	Робота на семінарських заняттях	Самостійна робота	Екзамен	Разом
денна форма навчання	40	20	40	100
заочна форма навчання	20	40	40	100

Для переводу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

для денної форми навчання

$$AP = \frac{\text{сума одержаних оцінок (балів)}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 8 =$$

для заочної форми навчання

$$AP = \frac{\text{сума одержаних оцінок (балів)}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 4 =$$

При оцінюванні заліку/екзамену на денній формі навчання застосовуються такі критерії:

- 36-40 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

- 28-35 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання аледопустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

- 20-27 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

- 0-19 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському чи практичному занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний/здатна його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Задача: вважається вирішеною і оцінюється:

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, але не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти чи допустив незначні помилки;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не правильно вирішив/вирішила задачу.

4. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5 балів:

1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

2 бали – грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку викладач/викладачка має аргументовано мотивувати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок.
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок.
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків.
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.
35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу та здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач та здобувачка вищої освіти повинні повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля).

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові:

1. Теорія держави та права: навч. посіб. /С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
2. Теорія держави і права: підручник / О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.

Додаткові:

1. Гусарев С.Д., Олійник А.Ю., Слюсаренко О.Л. Теорія права і держави: навч. посібник / Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2016. – 270 с.
2. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. / Р.А. Калюжний, С.М. Тимченко, Н.М.Пархоменко, С.М. Легуша. – К.: Видавець Паливода А.В., 2017. – 296 с.
3. Зайчук О.В., Заєць А.П., Журавський В.С., Копиленко О.Л., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О.В. Зайчук (ред.), Н.М. Оніщенко (ред.)– 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2018. – 688с.
4. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Теорія держави і права (схеми, таблиці, поняття):Навчальний посібник. – К., 2016. – 127 с.
5. Копиленко О.Л., Зайчук О.В., Заєць А.П., Журавський В.С., Оніщенко Н.М., Бобровник С.В. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. посіб. / МОН України. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 400 с.
6. Коталейчук С.П. Теорія держави та права: навч. посібник для підготовки до держ. іспитів.– К.: КНТ, 2014. – 320 с.
7. Осауленко О.І. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. для студентів ВНЗ /Київський національний університет внутрішніх справ. – К.: Істина, 2017. – 336 с.
8. Пендюра М.М. Теорія держави і права: посіб. для підгот. до іспитів / Київський національний ун-т внутрішніх справ – К.: ТЕКСТ, 2018. – 188с.
9. Теорія держави і права: навч. посіб. у визначеннях і табл. / Т. Г. Каткова. - 2-ге вид., допов. –Харків : Право, 2020. – 94
10. Теорія держави і права: навч. посіб. / Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів : ЛьвДУВС, 2020. - 267 с.

Основні нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (з наступними змінами та доповненнями)
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Закон України від 01.01.1990 № 995_004. Дата оновлення 02.10.2013. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (з наступними змінами та доповненнями)
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. № 995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (з наступними змінами та доповненнями)
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Дата оновлення 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>. (з наступними змінами та доповненнями).
5. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001р. №2141-III. Дата оновлення 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (з наступними змінами та доповненнями)
6. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (з наступними змінами та

Інтернет-ресурси:

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України.
URL: <http://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
URL: <http://portal.rada.gov.ua/>
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України (Урядовий портал). URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України:
URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
5. Офіційний інтернет-портал Генеральної прокуратури України. URL:
<http://www.gp.gov.ua/>
6. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL:
<http://www.mvs.gov.ua/>
7. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL:
<http://www.minjust.gov.ua/>
8. Законодавство України на офіційному веб-сайті Верховної Ради України. URL: <http://search.ligazakon.ua/>
9. Портал ЛІГА: ЗАКОН. URL: <http://www.minjust.gov.ua/>
10. Інформаційно-правовий портал Закони України. URL:
<http://uazakon.com/>
11. Бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL:
<http://www.nbuv.gov.ua/>